

Fiskālās disciplīnas
padome

Makro fiskālais pārskats

2024. gada 3. ceturksnis

Saskaņā ar Centrālās Statistikas Pārvaldes (CSP) publicētajiem datiem, 2024. gada trešajā ceturksnī iekšzemes kopprodukts (IKP) 2020. gada salīdzināmajās cenās samazinājās par 1% (sezonāli un kalendāri koriģēti dati). Salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, samazinājums bijis 0,2%. IKP pieaugums faktiskajās cenās trešajā ceturksnī bija 3,1%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, bet salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, tas samazinājās par 3,1%. No izlietojuma perspektīvas IKP pozitīvi ietekmējis valdības patēriņš, kas pieauga par 1,7%. Eksporta devums IKP, pēc sešus ceturkšņus novērotām negatīvām vērtībām, pirmo reizi bijis pozitīvs (+0,2%). Arī mājsaimniecību patēriņa devums bijis pozitīvs (+0,4%), piedevām jau otro ceturksni pēc kārtas. Tomēr investīcijām trešajā ceturksnī bijis IKP samazinošs efekts (-1,1%). Lai gan ceturkšņa IKP bijis negatīvs, jāatzīmē, ka mājsaimniecību patēriņa un eksporta dinamika liecina par minimāliem uzlabojumiem ekonomikas struktūrā.

Patēriņa cenu inflācija trešajā ceturksnī sasniedza 1%, palielinoties par 0,2 procentpunktiem, salīdzinājumā ar iepriekšējiem šī gada ceturkšņiem. Pēdējos mēnešos viena no būtiskām inflāciju ietekmējošām komponentēm ir pieaugums pārtikas cenu segmentā.

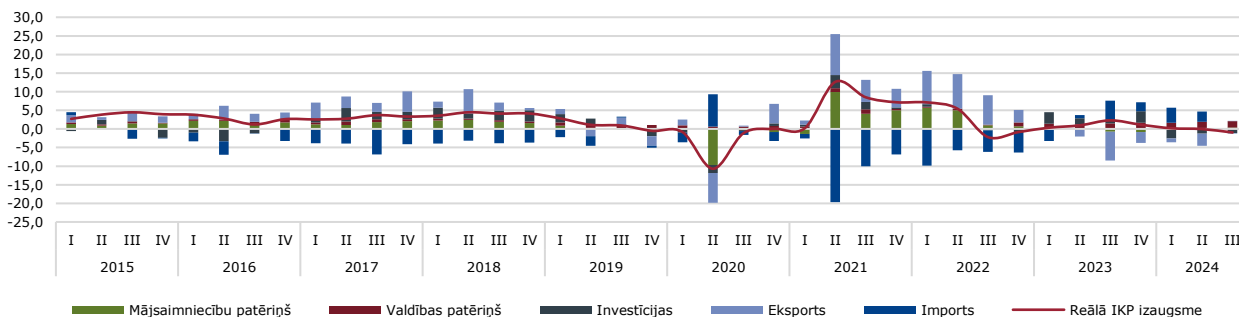
IKP deflators pieaug straujāk nekā patēriņa cenas. Trešajā ceturksnī tas sasniedza 4,7%, kas liecina par cenu spiedienu, kas skar ekonomikas jomas ārpus patēriņa sektora.

Makroekonomiskie rādītāji (sezonāli izlīdzināti)	2023 faktiskie dati				2023	2024 faktiskie dati				2024	Prognoze (10.06 ¹)					2024 Izpilde /prognoze*
	I	II	III	IV		I	II	III	IV		2024	2025	2026	2027	2028	
	Reālā IKP izaugsme	0.3%	1.0%	2.3%	1.1%	1.7%	0.2%	0.0%	-1.0%	-	-	1.4%	2.9%	2.8%	2.6%	2.3%
Nominālā IKP izaugsme	10.4%	9.0%	3.3%	10.6%	8.2%	-0.8%	2.1%	3.1%	-	-	3.8%	5.9%	5.5%	5.4%	5.1%	1.4% ₁
Inflācija (patēriņa cenas)	19.6%	11.6%	5.0%	1.2%	8.9%	0.8%	0.8%	1.0%	-	-	2.4%	2.9%	2.7%	2.7%	2.7%	0.9% ₁
IKP deflators	6.3%	9.8%	-0.3%	10.2%	6.4%	-1.6%	2.6%	4.7%	-	-	1.2%	2.2%	2.5%	2.5%	2.5%	1.9% ₁

Avots: CSP; FOP; FM

*2024. gada FM prognoze salīdzinot ar I-II ceturkšņu vidējo aritmētisko: 1 augstāk par prognozēto procentpunktos; 1 zemāk par prognozēto procentpunktos; 1 prognoze izpildās.

Ieguldījums reālā IKP izaugsme (salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu)

Avots CSP (sezonāli koriģēti dati)

Nodokļu ieņēmumu un IKP dinamika

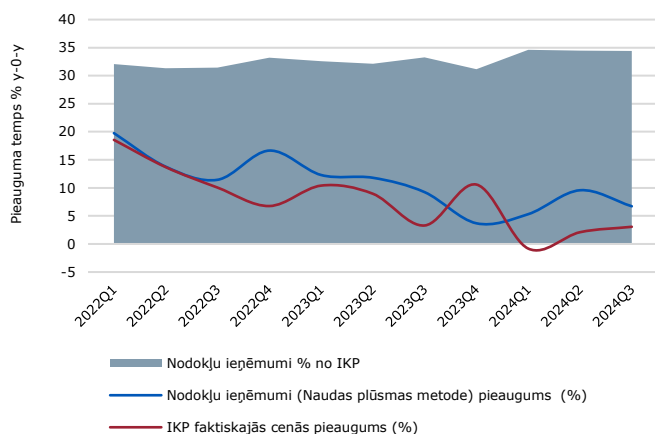
Neskatoties uz ekonomikas izaugsmes bremsēšanos, nodokļu ieņēmumi šī gada trijos ceturkšņos saglabājas salīdzinoši nemainīgā līmenī un nodokļu iekasēšanas pieauguma temps apsteidz IKP pieaugumu faktiskajās cenās.

Pamatojoties uz 2024. gada 3. ceturkšņa datiem, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi, pēc naudas plūsmas metodes, veidoja 3,5 miljrd. eiro, kas salīdzinājumā ar 2023. gada 3. ceturksni, uzrāda pieaugumu par aptuveni 219 milj. eiro jeb 6,7%. Iekasēto nodokļu pieauguma temps ir kļuvis lēnāks un liecina gan par iepriekš augstās inflācijas samazināšanās radītiem efektiem, gan par ekonomikas atdzišanu kopumā. Tomēr pozitīvs signāls ir, ka, lai gan nodokļu iekasēšanas temps bremsējas, tomēr nodokļu ieņēmumi aug straujāk nekā IKP faktiskajās cenās, kas trešajā ceturksnī pieauga par 3,1%.

Nodokļu ieņēmumu attiecība pret iekšzemes kopproduktu faktiskajās cenās 2024. gada 3. ceturksnī bija 34,6%, kas ir nedaudz vairāk nekā bijis ilgtermiņā un tomēr šāds īpatsvars saistīts ar IKP svārstībām nevis faktisko nodokļa apjuma pieaugumu.

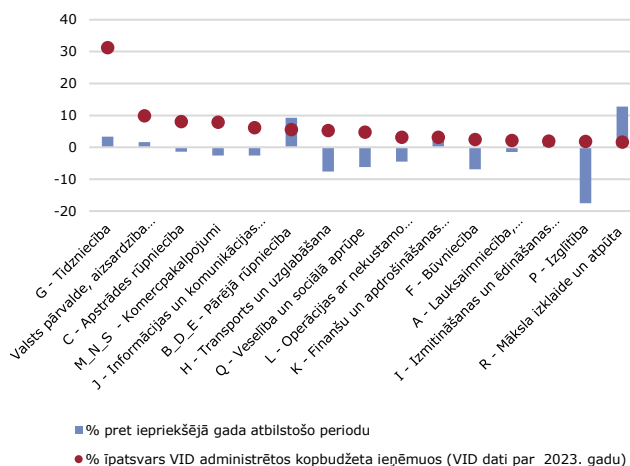
¹ Makroekonomikas prognozes Vidēja termiņa budžeta ietvaram 2024.-2028. gadam | Fiskālās disciplīnas padome

Nodokļu ieņēmumu (naudas plūsmas metode) un nominālā IKP pieauguma temps (%)

Avots: Valsts kase un CSP

IKP pievienotās vērtības pieaugums % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu pa darbības veidiem un īpatsvars % VID administrētos kopbudžeta ieņēmumos

Avots: VID un CSP

IKP pievienotā vērtība kritās vai pieauga lēni tādās nozarēs, kas veido lielāko daļu kopbudžeta ieņēmumu

Šī gada trešajā ceturksnī, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn, IKP kopējā pievienotā vērtība samazinājusies par 1,3%, liecina CSP sezonāli izlīdzinātie dati salīdzināmajās cenās. Visstraujākais pievienotās vērtības samazinājums bija izglītības nozarē (-17,5%), savukārt visstraujākais pieaugums vērojams mākslas, izklaides un atpūtas nozarēs (+12,8%). Pirmās piecas nozares, kas saskaņā ar VID 2023. gada datiem veido aptuveni 63% VID administrēto kopbudžeta ieņēmumu, trešajā ceturksnī uzrādīja pievienotās vērtības samazinājumu vidēji par 0,3%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu.

Šo nozaru skaitā, pievienotās vērtības pieaugums vērojams tirdzniecībā (+3,3%), kas 2023. gadā veidoja aptuveni 31% VID administrēto kopbudžeta ieņēmumu, un valsts pārvaldē (+1,6%), kuras īpatsvars VID administrētajos kopbudžeta ieņēmumos bija 9,9%. Apstrādes rūpniecībā pievienotā vērtība samazinājās par 1,4%, savukārt komercapkalpojumos un IKT pakalpojumos pievienotās vērtības samazinājums bija 2,6%. Šīs trīs nozares, pēc 2023. gada datiem, nodrošināja 21,9% no VID administrētajiem kopbudžeta ieņēmumiem.

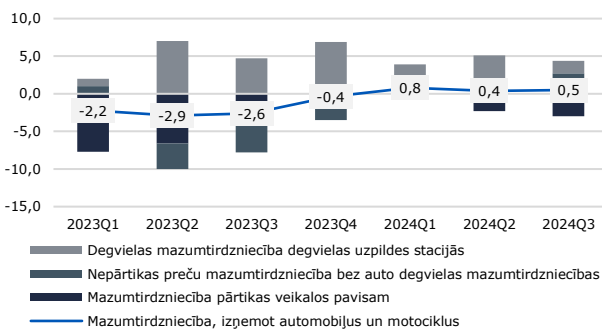
Mazumtirdzniecība, darba samaksa, noguldījumi

Trešajā ceturksnī mazumtirdzniecības apgrozījuma nelielais pieaugums liecina, ka iedzīvotāji izvēlas vairāk krāt, nevis tērēt. To apliecina arī pieaugošā neto alga un stabils noguldījumu apjoma pieaugums banku kontos.

CSP sezonāli nekoriģētie dati par mazumtirdzniecības apgrozījumu salīdzināmajās cenās liecina, ka trešajā ceturksnī kopējais mazumtirdzniecības apgrozījums pieauga par 0,5%. Minimāls apgrozījuma pieaugums (zem 1%) tika novērots visos trīs šī gada ceturkšņos.

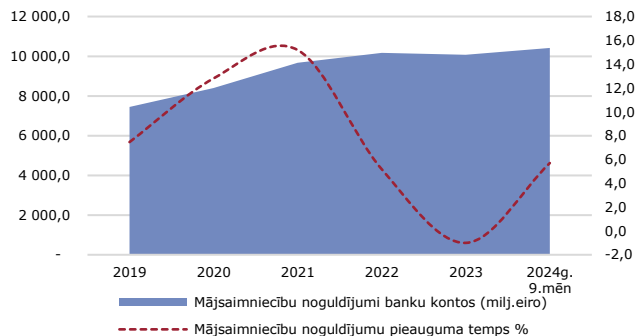
Trešajā ceturksnī apgrozījums pārtikas mazumtirdzniecības veikalos samazinājās. Šī samazinājuma tendence ir vērojama jau divus ceturkšņus pēc kārtas, pat neskatoties uz atsevišķu pārtikas produktu grupu cenu pieaugumu. Savukārt nepārtikas preču mazumtirdzniecībā apgrozījums pieauga par 2,7%. Šajā segmentā, kopš gada sākuma, ir vērojama pastāvīga izaugsme. Degvielas mazumtirdzniecības apgrozījums pieauga par 1,7%, pieaugums bijis lēnāks nekā pirmajos divos šī gada ceturkšņos. Vidējā bruto darba samaksa 3. ceturksnī pieaugusi par 9,9%. Sabiedriskajā sektorā darba samaksas pieaugums turpina būt straujāks nekā privātajā sektorā. Trešajā ceturksnī sabiedriskā sektora bruto darba samaksa pieauga par 12,3% un sasniedza 1758 eiro, bet privātajā sektorā pieaugums bija 9%, ar vidējo bruto algu 1684 eiro jeb par 74 eiro mazāk. Reālā neto darba samaksa salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 8,3% un liecina par iedzīvotāju pirktspējas pakāpenisku uzlabošanos.

Mazumtirdzniecības apgrozījuma pieaugums salīdzināmajās cenās % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Avots: CSP

Mājsaimniecību noguldījumu dinamika banku kontos

Avots: Latvijas Banka

Līdzīgu secinājumu var izdarīt redzot, ka mājsaimniecību kopējais noguldījumu apjoms šī gada deviņos mēnešos sasniedza 10,4 miljardus eiro, savukārt trīs ceturkšņos noguldījumi pieauga par 5,7%. Salīdzinot ar diezgan lēno mazumtirdzniecības apgrozījuma pieaugumu, kuru ievērojami apsteidz mājsaimniecību noguldījumu pieaugums, redzams, ka iedzīvotāji šobrīd vairāk izvēlas uzkrāt līdzekļus nekā tērēt.

Darba tirgus

Trešajā ceturksnī bezdarba līmenis saglabājās stabili zems neskatoties uz ekonomikas stagnāciju. Ekonomiskā aktivitāte nedaudz samazinājās, pieaugot ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaitam.

Faktiskā bezdarba līmenis šī gada trešajā ceturksnī vidēji bija 6,8% līmenī, liecina CSP dati, bet NVA reģistrētais bezdarba līmenis bija 5,2%. NVA dati liecina, ka reģionos augstākais reģistrētais bezdarba līmenis bijis Latgalē 10,4%, bet pārējos reģionos tas ir vairāk kā par pusi zemāks - Vidzemes reģionā 5,2%, Kurzemes reģionā 5%, Zemgales reģionā 4,8%, bet Rīgas reģionā 4%.

Ekonomiskās aktivitātes līmenis trešajā ceturksnī bija 68,8%, skaitliskā izteiksmē ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits bija 943,1 tūkstoši jeb 1% mazāk nekā iepriekšējā gada 3. ceturksnī. Ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits bija 427 tūkstoši jeb pieauga par 0,7% vairāk, nekā iepriekšējā gada 3. ceturksnī.

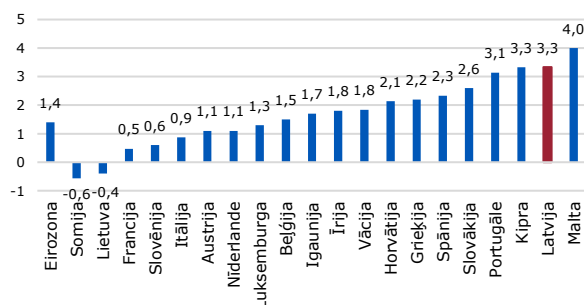
Inflācija

Trešajā ceturksnī inflācija bija zema – pakalpojumu cenas pieauga, preču cenas samazinājās, taču pārtikas cenu kāpums raisa bažas, ņemot vērā šī segmenta nozīmīgo lomu iedzīvotāju patēriņā grozā.

Patēriņa cenu inflācija trešajā ceturksnī sasniedza 1%, tomēr vērojamas būtiskas atšķirības preču un pakalpojumu cenu segmentos. Trešajā ceturksnī preču cenas kopumā samazinājās par 1%, savukārt pakalpojumu cenas pieauga par 5%, liecina Eurostat. Pakalpojumu segmentā cenas turpina pieaugt straujāk nekā preču segmentā, galvenokārt darba samaksas kāpuma dēļ, kas daudz tiešāk ietekmē tieši pakalpojumu cenas.

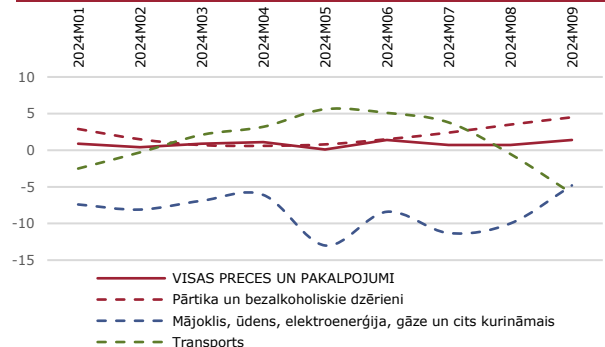
Eurostat dati par trešo ceturksni liecina, ka pārtikas segmentā Latvijā cenas pieauga par 3,3%, kas bija otrais straujākais pieaugums starp eirozonas valstīm. Eirozonā pārtikas cenu inflācija bija 1,4%, savukārt Lietuvā trešajā ceturksnī šajā segmentā novērots cenu samazinājums par 0,4%.

Pārtikas cenu inflācija eirozonā 2024. gada 3. ceturksnī

Avots: Eurostat

Patēriņa cenu inflācija Latvijā līdz šī gada septembrim

Avots: CSP

Patērētāji ir īpaši jutīgi pret pārtikas preču cenu izmaiņām, īpaši tās patērētāju grupas, kuru ienākumi nav saistīti ar darba samaksu. Aplūkojot pārtikas preču segmentu, CSP dati par jūliju, augustu un septembri rāda, ka visstraujāk cenas pieauga svaigiem dārzeņiem – par vidēji 11%. Apstrādāto dārzeņu cenas palielinājās par 9%, eļļas un taukvielu – par 11%, sviesta – par 13%, bet augļu un dārzeņu sulu cenas pieauga vidēji par 12%. Cenas mājokļa uzturēšanai turpināja samazināties, lai gan trešajā ceturksnī šo cenu kritums kļuva mērenāks – vidēji par 8,7%. Savukārt cenas transporta segmentā samazinājās par 0,9%.

Eksports un imports

Trešais ceturksnis iezīmē izaugsmes atgriešanos Latvijas ārējā tirdzniecībā, kas redzama preču un arī pakalpojumu eksporta pieaugumā pēc iepriekšējo periodu lejupslīdes.

Pamatojoties uz 2024. gada 3. ceturkšņa datiem, Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāji preču segmentā uzrāda dažādas tendences eksporta un importa dinamikā. Preču eksporta apjoms kopumā ir pieaudzis par 0,9%. Šis pieaugums novērots pirmo reizi pēc preču eksporta lejupslīdes, kas ilga piecus ceturkšņus. Tomēr eksporta pieaugums ir nevienmērīgs starp dažādiem reģioniem: eksports uz ES-27 valstīm palielinājies par 2,0%, savukārt eksports uz NVS valstīm samazinājies par 0,7%. Arī preču eksports uz citām valstīm, kas nav ES vai NVS, nedaudz samazinājies par 0,3%.

Preču importa apjomi turpina kristies jau sesto ceturksni pēc kārtas, kas saistīts ar iekšzemes pieprasījuma vājināšanos un arī ar zemākām energoresursu cenām, salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem. Trešajā ceturksnī imports samazinājās par 4,4%, salīdzinot ar iepriekšējā gada trešo ceturksni, tomēr šis ir mazākais samazinājums kopš 2023. gada otrā ceturkšņa. Līdzīgi eksportam, arī importa apjomi dažādos reģionos ir atšķirīgi. No ES-27 valstīm imports ir samazinājies par 1,3%. No NVS valstīm imports samazinājies par 1,4%, savukārt imports no citām valstīm ir samazinājies par 1,7%.

Pamatojoties uz 2024. gada 3. ceturkšņa datiem par pakalpojumu eksportu, pēc četrus ceturkšņu lejupslīdes, pirmo reizi redzams pieaugums par 4,1%. Sīkāk analizējot dažādas pakalpojumu kategorijas, redzams, ka transporta pakalpojumu eksports pieaudzis par 1,4%, braucieni pakalpojumu eksports palielinājies par 0,6%, kas norāda uz mērenu tūrisma nozares atgūšanos. Savukārt citu pakalpojumu kategorija uzrāda pieaugumu par 2,2%.

↑ Preču eksports	↓ Preču imports	↑ Pakalpojumu eksports	↓ Tirdzniecības balance
+0,9%	-4,4%	+4,1%	-11% no IKP

Nozaru attīstība

Rūpniecībā vērojama nevienmērīga attīstība – situācija sāk uzlaboties atsevišķās apstrādes rūpniecības apakšnozārēs, tomēr citās - lejupslīde turpinās. Pārtikas rūpniecībā pieauguma tempi kļūst arvien lēnāki. Tūrisma sektorā ir izaugsme apkalpoto tūristu skaitā (+10,5%), taču pavadīto nakšu skaita pieaugums ir mērenāks (+6,3%). Būvniecībā situācija pasliktinās ar produkcijas apjoma kritumu (-6,9%), vienlaikus spiediens uz algām saglabājas augsts un darba samaksa turpina pieaugt.

Trešajā ceturksnī rūpniecības produkcijas apjoms salīdzināmajās cenās, salīdzinot ar iepriekšējā gada trešo ceturksni, pieauga par 0,1%. Skatoties pa nozarēm - ieguves rūpniecībā apjoms pieauga par 10,2%, elektroenerģijas un gāzes apgādē – par 22,1%. Apstrādes rūpniecībā, savukārt, produkcijas apjoms samazinājās par 2,8%.

Apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide faktiskajās cenās trešajā ceturksnī samazinājās par 2,7%. Tomēr situācija apakšnozārēs ir nevienmērīga – no 20 apstrādes rūpniecības apakšnozārēm puse uzrādījusi izaugsmi, bet otra puse – lejupslīdi. Vislielākais kritums rādītājos novērots ādas izstrādājumu ražošanā (-19,6%). Pretēji tam, metālu ražošana uzrādījusi ievērojamu izaugsmi un izlaide palielinājusies par 35,2%.

Lielākajās tautsaimniecības nozarēs situācija pamazām sāk uzlaboties. Piemēram, nemetālisko minerālu izstrādājumu jeb būvmateriālu ražošanā izlaide pieaugusi par 6,6% pēc sešu ceturkšņu lejupslīdes. Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā izaugsme bijusi 3,9%, kas ir pirmais pieaugums pēc divu ceturkšņu samazinājuma. Papīra un papīra izstrādājumu ražošanā pieaugums sasniedzis 8,7%, savukārt poligrāfijā izlaide palielinājusies par 0,9%. Pārtikas produktu ražošanā, lai gan bijis pieaugums, tas kļūst arvien lēnāks un trešajā ceturksnī tas sasniedzis vien 0,1%.

Citās lielajās nozarēs ieilgusi lejupslīde turpinās. Koka un koksnes izstrādājumu ražošanā kritums trešajā ceturksnī bija 3,1%, lai gan tas kļūst lēnāks. Dzērienu ražošanā izlaide samazinājusies par 9,1%, bet gatavo metālizstrādājumu ražošanā – par 14,8%.

Būvniecības produkcijas apjoms trešajā ceturksnī samazinājās par 6,9%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu. Samazinājums novērots ēku būvniecībā, kur apjoms sarucis par 19,3% un lejupslīde ir novērojama jau trīs ceturkšņus pēc kārtas. Inženiertīklu un citu inženierbūvju būvniecībā samazinājums bijis neliels – 0,4%, kas seko pēc vairāku ceturkšņu strauja pieauguma. Specializētie būvdarbi uzrādījuši 2,7% lejupslīdi, pārtraucot pozitīvo dinamiku, kas bija vērojama iepriekšējos ceturkšņos. Būvniecības izmaksas trešajā ceturksnī pieauga par 2,1%, salīdzinot ar iepriekšējā gada trešo ceturksni. Būvmateriālu cenas samazinājās par 0,3%, taču strādnieku darba samaksa pieauga par 6,3% un darba mašīnu un mehānismu nomas cenas pieauga par 2,8%.

Ostu kravu apgrozījums trešajā ceturksnī samazinājās par 10,8%. Vislielākais kritums bija vērojams Ventspils ostā, savukārt Rīgas ostā kravu apgrozījums samazinājās par 2%. Liepājas ostā kravu apgrozījums saglabājās nemainīgs, salīdzinot ar iepriekšējā gada trešo ceturksni, bet mazajās ostās tas pieauga par 1,4%.

Sauszemes pārvadājumos trešajā ceturksnī kravu apjoms samazinājies par 18,6%. Lielākais samazinājums bijis kravu pārvadājumiem pa ceļiem, kas samazinājušies par 22,7%, bet pārvadājumi pa dzelzceļu samazinājušies par 4,2%, salīdzinot ar trešo ceturksni iepriekšējā gadā.

Tūrisms. Viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoto personu skaits jau vairākus ceturkšņus pēc kārtas ir atgriezies un stabilizējies pirmspandēmijas līmenī. Trešajā ceturksnī apkalpoto tūristu skaits pieauga par 10,5%. Tomēr laiks, ko tūristi pavada naktsmītnēs, ir nedaudz mazāks – pavadīto nakšu skaits trešajā ceturksnī pieauga tikai par 6,3%.

Prognozes

Šī gada FM prognoze par 1,4% IKP pieaugumu visdrīzāk netiks sasniegta. Tomēr gan FM, gan citi prognozētāji uzskata, ka izaugsme atjaunosies nākošā gadā un to veicinās patēriņa pieaugums, eksports un investīcijas.

Jaunākās IKP pieauguma prognozes ievērojami samazinātas un atšķiras no Finanšu ministrijas prognozētā 1,4% ekonomikas pieauguma šim gadam, tomēr nākošā gada prognozes FM un citiem prognozētājiem ir diezgan līdzīgas. Eiropas Komisija² šogad prognozē ekonomikas stagnāciju, taču atveseļošanos sagaida 2025. gadā (1%) un 2026. gadā (2,1%), ko veicinās pieprasījuma pieaugums no tirdzniecības partneriem, investīcijas ar ES fondu atbalstu un valdības izdevumu palielināšanās. Darba tirgus saglabāsies saspringts, turpinot stimulēt algu pieaugumu. Latvijas Banka³ šī gada IKP prognozi samazināja no 1,8% līdz 0,6%, dēļ vājākas izaugsmes pirmajā pusgadā un CSP veiktās etalon-revizijas rezultātiem. Piesardzīgais noskaņojums liecina par lēnu izaugsmi arī otrajā pusgadā, tomēr izaugsmes atgriešanās sagaidāma nākošajā gadā, ko veicinās privātais patēriņš un investīcijas. SWEDBANK⁴ šajā gadā Latvijas IKP prognozē nelielu kritumu (-0,3%), ko ietekmē eksporta sarukums, zema privāto investīciju aktivitāte un ģeopolitiskā neskaidrība. Nākošajā gadā izaugsme palielināsies līdz 2,4%, galvenokārt pateicoties pieprasījuma pieaugumam ārējos tirgos, publisko investīciju kāpumam, ar ES fondu atbalstu, un procentu likmju samazinājumam. Tomēr eksporta un investīciju atveseļošanās būs pakāpeniska. Citadele⁵ banka 2025. gadam prognozē IKP pieaugumu par 2,7%, kas balstīsies uz vairākiem pozitīviem faktoriem: ECB procentu likmju samazināšanu, iekšzemes pieprasījuma pieaugumu, ko veicinās darba algu kāpums, kas pārsniegs inflāciju. Pozitīvs devums būs investīcijām, turklāt investīcijas uzlabosies stabilizējoties ES ekonomikai kopumā.

Reālā IKP pieauguma prognozes		
Prognozētājs	2024	2025
Eiropas Komisija	0,0%	1,0%
Latvijas Banka	0,6%	2,6%
SEB bank	0,8%	2,2%
SWEDBANK	-0,3%	2,4%
Citadele	-	2,7%

² Oktobris, 2024, [Economic forecast for Latvia - European Commission](#)

³ Oktobris, 2024, [Makroekonomiskās prognozes | Latvijas Banka](#)

⁴ Novembris, 2024, [Swedbank ekonomikas apskats - Nov 2024](#)

⁵ Novembris, 2024 [Pasaules ekonomikas apskats 11/2024 | Banka Citadele](#)